SUOMEN ASIANAJAJALIITTO
FINLANDS ADVOKATFÖRBUND

Eduskunnan lakivaliokunta

Dnro K2024-08 1(2)

27.2.2024

lav@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne: U 3/2024 vp, 21.2.2024
U 3/2024 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yhdenmukaisten avoimuusvaatimusten vahvistamisesta sisämarkkinoilla kolmansien maiden puolesta toteutettavaa edunvalvontaa varten ja direktiivin (EU) 2019/1937 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetusten (EU) N:o 1024/2012 ja (EU) 2018/1724 muuttamisesta tiettyjen direktiivissä (EU) XXXX/XXXX säädettyjen vaatimusten osalta

Suomen Asianajajaliitto (jäljempänä ”Asianajajaliitto”) kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston U-kirjelmän 3/2024 johdosta ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Asianajajaliitto kannattaa komission ehdotuksen tavoitteita. Asianajajaliiton näkemyksen mukaan intressivaikuttamistoiminnan tulee olla avointa koko Euroopan unionin alueella ja vapaa liikkuvuus myös intressivaikuttamistoiminnan osalta on turvattava.

Asianajajaliitto suhtautuu epäillen direktiiviehdotuksen mukaisten toimenpiteiden kykyyn estää haitalliseksi koettua intressivaikuttamista (ns. hybridivaikuttaminen). Direktiiviehdotuksen mukaisilla toimenpiteillä on kuitenkin mahdollista lisätä intressivaikuttamistoiminnan avoimuutta ainakin niissä jäsenvaltioissa, joissa ei tällä hetkellä ole Suomen avoimuusrekisterilakia (430/2023) vastaavaa järjestelmää.

Asianajajaliitto pitää valitettavana, että komissio ei ole ottanut ehdotetun sääntelyn lähtökohdaksi kaiken intressivaikuttamistoiminnan avoimuutta ja vapaata liikkuvuutta, vaan käsitellyt asiaa pelkästään kolmansien maiden lukuun toteutetun intressivaikuttamisen osalta. Asianajajaliitto yhtyy valtioneuvoston näkemykseen (U-kirjelmä, s. 16) siitä, että valmistelun aikana tulisi vielä selvittää mahdollisuutta laajentaa direktiivin soveltamisalaa kattamaan myös muita toimijoita.

Kuten U-kirjelmässä todetaan, direktiiviehdotuksen oikeusperustan riittävyyteen on syytä kiinnittää huomiota neuvotteluiden edetessä. Sääntelyntarkastelulautakunnan ja valtioneuvoston tavoin Asianajajaliitto katsoo, että myös direktiiviehdotuksen oikeasuhtaisuutta on edelleen arvioitava neuvotteluiden kuluessa. Nykyisessä muodossaan direktiiviehdotuksen oikeasuhtaisuuden arvioinnille ei ole edellytyksiä.

Direktiiviehdotuksen mukaisen sääntelyn implementointi nykyisen avoimuusrekisterilain ympärille tulisi olemaan haastavaa, kuten U-kirjelmässä (s. 17–18) kuvataan. Mikäli valtiontalouden tarkastusvirasto toimisi direktiiviehdotuksen tarkoittamana valvontaviranomaisena, kuuluisi sen tehtäviin myös artiklan 22 mukaisten hallinnollisten sakkojen määrääminen tai niiden määräämistä koskevan pyynnön esittäminen toimivaltaiselle tuomioistuimelle.

PL 194, FI-00101 Helsinki
PB 194, FI-00101 Helsingfors
Mikonkatu 25, FI-00100 Helsinki
Mikaelsgatan 25, FI-00100 Helsingfors
puh. +358 (0)9 6866 120
info@asianajajaliitto.fi
info@advokatforbundet.fi
asianajajaliitto.fi
advokatforbundet.fi

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 15 §:n mukaan valtiontalouden tarkastusvirastossa toimii uhkasakkolautakunta, jonka tehtävänä on tarvittaessa tuomita viraston määräämä uhkasakko maksettavaksi. Virastoon olisi todennäköisesti perustettava vastaava lautakunta direktiiviehdotuksen mukaisten hallinnollisten sakkojen käsittelyä varten.

Asianajajaliitto pitää selvänä, että oikeus saada asiansa käsitellyksi riippumattomassa tuomioistuimessa sekä muut valvottavien oikeusturvan edellytykset otetaan huomioon direktiivin jatkovalmistelussa sekä mahdollisessa myöhemmässä implementoinnissa.

Asianajajaliitto pitää tärkeänä, että direktiiviehdotuksen soveltamisalasta on rajattu pois asianajosalaisuuteen kuuluvat tiedot (artikla 3(2)(b) ja perustelujen kohta 20). Euroopan unionin tuomioistuin totesi raportoitavia järjestelyjä verotuksen alalla koskevan ns. DAC-6 -direktiivin soveltamista koskevassa ratkaisussaan C-694/20 (Orde van Vlaamse Balies ym.), että asianajajien ilmoitusvelvollisuus ei ole välttämätön ja sillä loukataan näin ollen asianajajan ja hänen asiakkaansa välisen yhteydenpidon kunnioittamista koskevaa oikeutta sekä sen, että ”- - henkilöiden on poikkeuksellisia tilanteita lukuun ottamatta voitava perustellusti luottaa siihen, ettei heidän asianajajansa paljasta ilman heidän suostumustaan kenellekään, että he ovat pyytäneet häneltä neuvoja.” Samat edellytykset tunnustettiin Suomessa ennen lain implementointia myös Suomessa (PeVL 13/2019 vp).

Direktiiviä valmisteltaessa tulisi varmistua siitä, että direktiivi on edellä mainitun EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön mukainen. Direktiiviä aikanaan kansallisesti implementoitaessa olisi arvioitava myös, onko nykyisen avoimuusrekisterilain 3 §:n 3 momenttia muutettava siten, että asianajajalle ei aseteta ilmoitusvelvollisuutta, joka paljastaa asianajajan ja asiakkaan välisen suhteen ja loukkaa siten asianajosalaisuutta.

Helsingissä 27. päivänä helmikuuta 2024

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Niko Jakobsson
Suomen Asianajajaliiton pääsihteeri

LAATI

Asianajaja Risto Sandvik, Helsinki

Suomen Asianajajaliiton lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 120 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu teknologia, viestintä ja tietosuoja -asiantuntijaryhmässä.